

Orta Doğu'da Terörizm: Afganistan Örneği

Olla Bandar Thaher*

ORCID:0000-0003-2561-2276

Öz

Orta Doğu bölgesini hedef alan terör, bugün bölge sınırlarını aşip tüm dünyayı tehdit etmektedir. Arap bölgesi, 'Arap Baharının' yayılmasından sonra, güvenlik durumunun kötüleşmesi nedeniyle terör örgütleri için uygun bir yer haline gelmiştir. Tüm bu gelişmelerin bir neticesi olarak, Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) örgütü, Orta Doğu'daki en güçlü ve en tehlikeli terör örgütü olarak ortaya çıkmıştır. Irak topraklarında görülmeye başlayan ve Suriye'deki güvenlik durumunun kötüleşmesi ile neticelenen bu yeni durum, İŞİD'in Suriye topraklarında hakimiyet alanının genişlemesiyle sonuçlanmıştır. Arap Devrimleri Orta Doğu'da İŞİD, Haşdi Şabi ve Husiler gibi yeni terör örgütlerini ortaya çıkarmıştır. Ürdün Arap baharından kısmen etkilenmiş olsa da, Filistin Kurtuluş Örgütü tarafından organize edilen ve ülke tarihinde travmatik bir yere sahip olan terör saldırılarına hedef olmuştur. Terör saldırılarıyla parçalanmış bir diğer devlet olan Afganistan ise ilk olarak Sovyetler Birliği'nin, daha sonra Amerika Birleşik Devletlerinin işgaline uğramıştır. Sovyetler Birliği Afganistan'ı terk ettiğinden beri ülkenin güvenlik durumu bozulmaya başlamıştır. ABD'nin geliştiği durumu daha da kötüleştirmiştir. Bu makalede terörizm kavramı, Ürdün ceza kanunu ve bazı uluslararası sözleşmelere göre Afganistan örneği üzerinden ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afganistan, Kara Eylül, Orta Doğu, Terör örgütü

Gönderme Tarihi: 07/07/2019

Kabul Tarihi:25/09/2019

* Master Öğrencisi, İstanbul Aydın Üniversitesi Uluslar arası İlişkiler Bölümü, E-Posta: ola93b.alfayez@yahoo.com

Terrorism In The Middle East - Afghanistan

Olla Bandar Thaher

ORCID:0000-0003-2561-2276

Abstract

Terror, targeting the Middle East region, today crosses the borders of the region and threatens the whole world. After the spread of ‘Arab Spring’, the Arab region became a suitable place for terrorist organizations due to the deterioration of the security situation. As a result of all these developments, the Iraqi Damascus Islamic State (ISIS) has emerged as the most powerful and most dangerous terrorist organization in the Middle East. This new situation, which started to be seen in Iraq and resulted in the deterioration of the security situation in Syria, resulted in the expansion of ISiD's dominance in Syrian territory. The Arab Revolutions have revealed new terrorist organizations in the Middle East such as ISIS, Hashdishabi and Houthis. Although Jordan has been partially affected by the Arab spring, it has been the target of terrorist attacks organized by the Palestine Liberation Organization and has a traumatic place in the history of the country. Afghanistan, another state disintegrated by terrorist attacks, was occupied first by the Soviet Union and then by the United States. Since the Soviet Union left Afghanistan, the country's security situation has deteriorated. The arrival of the US made the situation worse. In this article, the concept of terrorism is discussed through the example of Afghanistan according to the Jordanian penal code and some international conventions.

Keywords: Afghanistan, Black September, Middle East, Terrorist Organization,

Received Date: 07/07/2019

Accepted Date: 25/09/2019

Ближневосточный терроризм на примере Афганистана

Олла Бандар Тхахерал-Фаез

Резюме

Нацеленный вначале на Ближний Восток терроризм сегодня уже угрожает всему миру. Арабский регион в результате распространения последствий “Арабской весны” и ухудшению ситуации с безопасностью превратился в благоприятную для террористических организаций территорию. Так, группировка ИГИЛ (Исламское государство) превратилась в самую сильную и опасную организацию на Ближнем Востоке. Начавшееся в Ираке положение завершилось нарушением безопасности в Сирии, что позволило ИГИЛ расширить свое влияние в данном регионе. Арабские революции вывели на арену такие новые террористические группировки, как ИГИЛ, Хашд аш-Шааби, хуситы. Хотя Иордания также частично пострадала от “арабской весны”, она стала целью травматической для истории страны организованной Организацией освобождения Палестины террористической атаки. Другим государством, страдающим от терроризма, является Афганистан, который был оккупирован сначала Советским Союзом, затем Соединенными Штатами Америки. После выхода Советского Союза из страны, безопасность в ней нарушилась. Приход американцев усугубил положение. Данная статья рассматривает понятие терроризма, иорданский уголовный кодекс и некоторые международные соглашения на примере Афганистана.

Ключевые слова: Афганистан, “Черный Сентябрь”, Ближний Восток, террористические организации

Получено: 07/07/2019

Принято: 25/09/2019

Giriş

Bu araştırmada terörizmin tanımı ve türleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Terörizmin uluslararası tanımları vardır. Terörizmin kökeni, sadece bu döneme ait değildir ve eski zamanlardan beri var olmuştur ve şu anda terörizm türleri ve terör örgütlerinin yöntemleri de değişmiştir.¹ Etnik terörizm ve uluslararası terörizm dışında, e-terörizm terimi de ortaya çıkmıştır. Terörizm ve terör örgütlerinin yöntemleri, bu çağda teknolojinin ilerlemesiyle birlikte daha da gelişmiştir.²

Orta Doğu'daki siyasi rejimlerin çöküşü ve Arap Baharı'nın patlak vermesiyle, Tunus, Mısır, Libya, Suriye ve Yemen, Irak gibi çoğu Arap ülkesi, kötüleşen ekonomik ve politik koşulların bir sonucu olarak, ortaya çıkan bazı terörist örgütleri tarafından zarara uğratılmıştır. Güvenliğin yetersiz olması, Irak'taki İslami Devlet Örgütü'nün ve Şam'ın ortaya çıkmasını sağlayarak Irak topraklarında terör eylemlerinin yeniden canlanmasını sağlamıştır. Suriye'deki güvenlik durumunun bozulması sonucunda ise Suriye topraklarında da terörizm faaliyetleri belirginleşmiş ve bu bağlamda Orta Doğu'daki en tehlikeli terör örgütü organizasyonu haline gelen IŞİD, insanlar arasında terör ve paniğin yayılmasını sağlamak amacıyla katliam ve yakma eylemlerinin görüntülerini sanal ortamda da yayınlayarak insanları tedirgin etme yaklaşımlarında bulunmuştur.³ ISID'in faaliyetlerinin öncelikle Irak ve Suriye ile sınırlıyken, daha sonra faaliyetlerin Libya ve Mısır'da da yayıldığı görülmüştür. Ürdün de bazı terörist operasyonları gerçekleştirmeyi defalarca denemiş, fakat başarısız olmuştur. Ürdün, iç güvenliğini tesis etmiş olmasına rağmen, bölgesinde gerçekleşen ve zaman zaman ülke içinde meydana gelen terör eylemlerinden dolayı terörün olumsuz etkilerine maruz kalmıştır. En öne çıkan terör olayları, 1970'te Ürdün'de El Fetih ve Filistin Kurtuluş örgütü tarafından gerçekleştirilen Kara Eylül olaylarıdır. 2005'te Amman'da meydana gelen, El-Kaide'ye bağlı Abu Musab el-Zarqawi tarafından üstlenilen eylemde, Amman'ın ortasında ki üç otel bombalanmıştır. 2015'ten 2019'a kadar Ürdün'de, örgüt tarafından gerçekleştirilen terör eylemlerinden bir kısmı ise başarısız olmuştur.⁴

---

¹Atıla Şehirli, *Türkiye'de Bölücü Terör Hareketleri*, İstanbul: Burak Yayınları, 61.

²Hakan Hekim-Oğuzhan Başbüyük, "Siber Suçlar ve Türkiye'nin Siber Güvenlik Politikaları", *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, (2013): 136 vd.

³Fouad Ajami, "The Arab Spring at One: A Year of Living Dangerously", [https://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/1120/Blitz%2C_Daan_1.pdf?sequence\(10.09.2019\)](https://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/1120/Blitz%2C_Daan_1.pdf?sequence(10.09.2019)).

⁴Şemsettin Erdoğan-Ergün Deligöz, "Irak Şam İslam Devleti (IŞİD): Gücü ve Geleceği", *Savunma Bilimleri Dergisi*, sy.1, (2015): 7.

Terörizm Kavramı

İngilizce'de "Terror" kelimesi; korku, panik anlamına gelir.⁵ Terörizm, herhangi bir hükümeti, uluslararası ya da bölgesel kuruluşu bir eylemi yapmaya veya kaçınmaya zorlamak ya da çevreye, tesislere, kamu mallarına, özel mülklere, uluslararası tesislere veya herhangi birini işgal etmek ya da bunları ele geçirmek için diplomatik amaçlara zarar vermek, ulusal kaynakları tehlikeye sokmak, insanları korkutmak, terör saçmak, hayatlarını tehlikeye atmak, toplumun emniyetini ve güvenliğini tehlikeye atmak için tasarlanmış bireysel veya toplumsal bir suç girişiminin uygulanmasında, nedenlerine ve amaçlarına bakılmaksızın, tehdit veya herhangi bir şekil de şiddetin kullanılması anlamına gelmektedir.⁶ Terörizm tanımsal olarak zamanımızda milletlerarası güvenliğe yönelik en ciddi tehditler arasında görülmektedir. Uluslararası barış ve güvenliğe ilişkin uzun yıllar boyunca bir tehdit olarak varlığını sürdüren terörizm, Soğuk Savaş sonrası yaşadığı dönüşümle uluslararası alanda devletler ve uluslararası toplum açısından en önemli güvenlik tehditleri arasında ön sıralarda yer almaya başlamıştır. Yine Evrensel bir olgu olan terörizm kavramı, özellikle 11 Eylül 2001'de ABD'ye yapılan saldırının ardından uluslararası toplumun gündemini daha sık bir şekilde meşgul etmeye başlamıştır.⁷

Terörizm'in Uluslararası Sözleşmelerdeki Tanımı

Kavramsal ve tanımsal olarak bakıldığında terörizmin, ulusal, bölgesel veya uluslararası düzeyde kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Bu durum, devletlerin terör kavramını tanımlamadaki farklı yaklaşımlarından dolayı ortaya çıkmıştır. Bazı ülkeler bir takım terör örgütlerini meşru kabul ederken, bazı devletler ise yasadışı olarak görmektedirler. Cenevre Sözleşmenin birinci maddesinde, Devletler, terörist faaliyetleri teşvik eden herhangi bir şeyden kaçınmayı, başka bir devlete yönelik terör eylemlerini önlemeyi, faileri cezalandırmayı ve bunu başarmada birbirleriyle işbirliği yapmayı taahhüt eder. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, Sözleşme, terör eylemlerini "belirli Devletlerin ve genel olarak kişi veya kişilerin gruplarının zihninde bir terör devleti oluşturmayı amaçlayan veya isteyen buna yönelik suç eylemleri" olarak tanımlamaktadır.⁸ Bununla birlikte, 1937 Cenevre Sözleşmesi, imza sahibi devletler tarafından onaylanmadığından yürürlüğe girmemiştir.

⁵Oxford Word Power Dictionary, Oxford : Oxford University Press, London, 1999, 240.

⁶ *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul: Gelişim Yayınları, 1986, 11444-11445.

⁷ Murat Şimşek, "Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma", *Akademik Bakış Dergisi*, sy. 54 (2016): 320.

⁸ 1997 Tarihli Terörist Bombalamaların Önlenmesine Dair Sözleşme, http://treaties.un.org/doc/source/events/2007/press_release_english.pdf. (23.06.2019).

Orta Doğu'daki Terör Örgütleri

2003'te Irak'ın siyasi ve politik kargaşaya girmesinin ardından bölgede ki zayıf siyasi ve güvenlik koşullarının bir sonucu olarak ortaya çıkan teröristler, Irak ve Şam İslam Devleti Örgütü'nün (İŞİD), ortaya çıkmasının ardından bu örgüte katılmışlardır. Irak sınırlarının dışında kötü koşulların Suriye'de de yayılması İŞİD'in burada da etkinliğini arttırmasına yol açmıştır. Bu terör örgütünün birçok silaha da sahip olduğu görülmektedir. Yine bu cümleden olarak ilgili terör örgütünün bölgede yaşanan olumsuz ortamların da etkisiyle gerek Irak'ta ki gerekse de Suriye bölgesindeki mevcut bölge ordularının depolarında bulunan füze ve silahları da envanterine kattığı anlaşılmıştır.⁹

Irak'taki siyasi ve güvenlik durumunun kötüleşmesi ve İslam devleti örgütlenmesinin yayılmasının bir sonucu olarak ortaya çıkan Irak'taki halk kitlesi, Irak topraklarında "İŞİD" ile birlikte halk kitlelerinin mücadelesinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Musul da Irak Kuvvetleri, bununla birlikte politikacılarının ve liderlerinin eylemleri, Irak hükümetinin halk kitlesinin mi yoksa İran'la mı bağlantısı olduğu sorusunu gündeme getiren İran'daki Fakih'm görevine sadakat ve övgüde bulunmaktadır. Haşdi Şabi kitlesine yapılan eleştiriler ve kınamaların bir sonucu olarak Irak hükümeti, son dönemde halk kitlelerinin eleştirilmesini önlemek için İran silahlı kuvvetlerinin popüler seferberliğini içeren bir yasa çıkarmıştır.¹⁰

1970 Ürdün'de Kara Eylül

21 Mart 1967'de İsrail kuvvetleri Karama'daki (Batı Şeria sınırındaki bir Ürdün şehri) Ürdün toprakların da birçok Filistin kampına saldırdı. Sonuç olarak, Ürdün tarafı misilleme yaptı ve Ürdün Arap Ordusu ve İsrail güçleri arasında üstünlük savaşı gerçekleşmiştir. İsrail tarafı bir ateşkes sunmuş ve Ürdün ordusuna teslim olmuştur. İsrail'in Arap bölgesinde ki çatışmalarında tarihinde ilk kez, İsrail ateşkes talebinde bulunmuştur. Bu ateşkes İsrail ordusunun yenilmez oldu iddiasına yıkmıştır. Ürdün ordusu için zafer olarak yer almıştır.¹¹Kara Eylül, 1970 Eylül ayında gerçekleşen terör eylemlerine verilen isimdir. Bu örgütlerin en göze çarpanları, Ürdün silahlı kuvvetleri ile çarpıştığı El Fetih ve Filistin Kurtuluş Örgütü, Ürdün siyasal sisteminin devrilmesi

⁹İran Devrim Muhafızları, <http://www.un.org/ar/charter-united-nations/index.html>,(23.06.2019).

¹⁰ Irak'ta Haşdi Şabi yasasıyla milislere askeri yetkiler tanındı, Star, [http://www.star.com.tr/guncel/katliamci-sii-hasdisabiye-yasal-kilif-irak-meclisi-atesle-oyuyor-haber-1162104/\(27.11.2016\)](http://www.star.com.tr/guncel/katliamci-sii-hasdisabiye-yasal-kilif-irak-meclisi-atesle-oyuyor-haber-1162104/(27.11.2016)).

¹¹1967 Arap İsrail Savaşı, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40157650>, (28.07.2019).

ve devlet içinde bir devlet kurulması öngörülmekteydi.¹² 4 Mart 1973 tarihli Bozkurt gazetesinde ise Kara Eylül ile ilgili olarak, "Kara Eylül Örgütü 1970 yılında Ürdün ile Filistinli gerillalar arasında meydana gelen iç savaştan sonra kurulmuştur. Bilindiği gibi iç savaş Filistinlilerin kanlı bir biçimde imha edilmesi ve Ürdün'den çıkarılmalarıyla sonuçlanmıştı. İsrail kadar Ürdün'e de düşman olan Filistinli gerillaların en radikal kanadı, iç savaşın intikamını almak için kurdukları gizli örgütte, savaş eylül ayında cereyan ettiğinden "Kara Eylül" adını takmışlardır" biçiminde ifadelere rastlanmaktadır.¹³ 1970 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), halka açık olarak Ürdün'deki monarşinin yıkılmasını talep etmeye başlamış, Ürdün yasalarını görmezden gelmiş ve bazı durumlarda Kral Hüseyin'i öldürmeye çalışmış ama başaramamıştır. 10 Eylül 1970 de FKÖ üç sivil uçağı ele geçirmiş, yolcuları rehin almış ve uçakları yakmıştır. Bu durum Ürdün hükümetince kabul edilemez bulunmuştur. Ürdün hükümeti anlaşma olmadan Ürdün içindeki herhangi bir arazinin elden çıkarılmasına izin verilemezdi. 17 Eylül 1970 de, Yaser Arafat'ın önderlik ettiği Filistin Kurtuluş Teşkilatı ile Ürdün silahlı kuvvetleri arasında silahlı bir çatışma yaşanmıştır. El Fetih ve FKÖ taraftarları, Ürdün'deki rejimi devirmeyi başaramamıştır. Savaş, Ürdün ordusunun zaferiyle sonuçlanmıştır. Bu bağlamda FKÖ, Lübnan iç savaşında savaşıyan taraflardan biri olmuştur.¹⁴

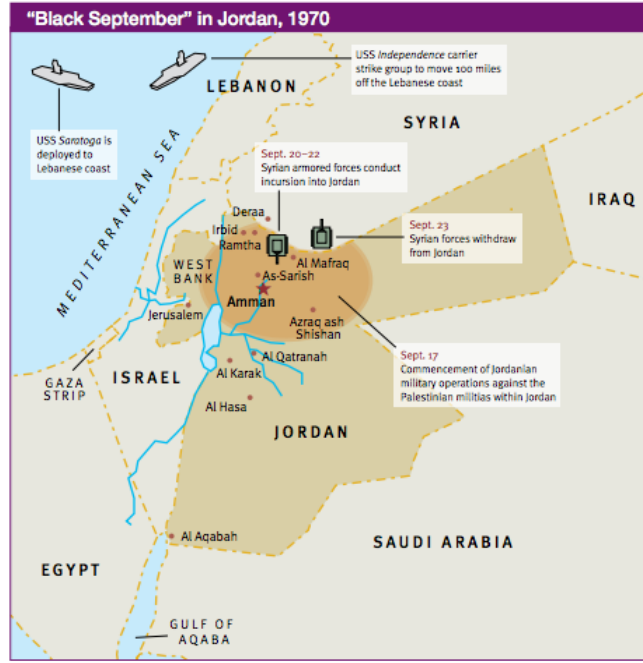

Resim1: Eylül olayları, <https://sites.google.com/site/mrmooreswhsemesterii/vocabulary-pictures/one-day-in-september>(20.08.2019).

¹² Kara Eylül Saldırısı, <https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/>(27 Temmuz 2019).

¹³ 4 Mart 1973 Bozkurt Gazetesi.

¹⁴ FKÖ, <https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/>(27.07.2019).

Resim 2: Kara Eylül Saldırı Haritası

<https://qph.fs.quoracdn.net/main-qimg-81fb1833f758c39e9f9f592098b570fe>

Orta Doğu terör faaliyetlerinin devam ettiği bu süreçte ayrıca Ürdün'e yönelik terörist saldırılar olmuş ve bölgede kargaşa ortamının sürdüğü görülmüştür. Bu bağlamda Ürdün'e yapılan terörist saldırılarına baktığımızda ise Kral Abdullah döneminden günümüze Ürdün'ü hedef alan pek çok terör saldırısının gerçekleştirildiği görülmüştür. Buna göre, 20 Temmuz 1951 Kral Abdullah'ın, Cuma günü namaz kılmak için El Aksa Camii'ne girerken öldürülmesi;¹⁵ Kara Eylül 1970 olayları¹⁶; 26 Kasım 1971 Eski Başbakan Wasfi El Tal suikasti¹⁷; 2005 Amman bombalamaları¹⁸; 2014 Libya'da Ürdün Büyükelçisinin kaçırılması¹⁹; Baqaa kampı olayı²⁰ ve Al-Rikban

¹⁵ Kral Abdullah'a Suikast, <https://www.habervakti.com/tarih/urdun-krali-abdullah-68-yil-once-bugun-olduruldu-h77393.html/> (20.07. 2019).

¹⁶ Kara Eylül Saldırısı, [https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/\(27.07.2019\).](https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/(27.07.2019).)

¹⁷ Wasfi El Tal'e suikast, [https://www.nytimes.com/1971/11/30/archives/assassination-in-cairo.html/\(20.07.2019\).](https://www.nytimes.com/1971/11/30/archives/assassination-in-cairo.html/(20.07.2019).)

¹⁸ Amman bombalamaları 2005, [https://www.dw.com/tr/ter%C3%B6r-%C3%BCrd%C3%BCn%C3%BC-vurdu/a-2523251/\(21.07.2019\).](https://www.dw.com/tr/ter%C3%B6r-%C3%BCrd%C3%BCn%C3%BC-vurdu/a-2523251/(21.07.2019).)

¹⁹ Libya'da Ürdün Büyükelçisi kaçırıldı, [https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/04/140415_libya_kacirma/\(21.07.2019\).](https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/04/140415_libya_kacirma/(21.07.2019).)

²⁰ Baqaa kampı olayı, [https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36459495/\(18.07. 2019\).](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36459495/(18.07. 2019).)

kampına saldırı²¹ türünden olaylar sayılabilir. Mezkur terör saldırıların bölgede huzur ve güven ortamını zedelediği de bir gerçektir.

Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı İşgal Etmesinin Sebepleri ve Hedefleri

Afganistan, Güney Asya'nın kapısı sayılabilecek bir konumdadır. Alt kıta olarak da adlandırılan Hindistan ile tarihsel bağlara sahiptir. Amerikan ve Rusya iki kutuplu dünyasının aktörlerinden biri olan ve 20.yy'ın ilk çeyreğinden itibaren Asya'da yayılma siyaseti takip eden Rusya, yüz yılın son yarısından itibaren Afganistan'a müdahale koşulları oluştuğunda bu bölgeden de uzak duramamıştır.

Bu cümleden olarak Afganistan'da Nisan 1978'de yönetim aleyhtarı kesimler tarafından demokratik cumhuriyet ilan edilmiş, bu bağlamda yönetim ve ordu, Ruslarla yakın ilişki içine girmişti. Yine Afganistan'da Rusya yanlısı siyasilerin iktidara gelmesi ve çeşitli gelişmelerin yaşanması da ülke içinde çeşitli taşkınlıkların yaşanmasına vesile olmuştu. Halkın kendini yönetmeye talip olması ise siyasi erki elinde bulunduran kesimleri rahatsız etmiş ve olası bir halk hareketinin engellenmesi bağlamında Rusya'dan da yardım talep edilmişti. Bu cümleden olarak bölgeye müdahale koşullarının olgunlaştığını düşünen Ruslar ise bu tarihi fırsatı kaçırmayarak 27 Aralık 1979'da Afganistan coğrafyasını işgale girişmişlerdir. 10 yıl süren bu işgal sürecinde insanlık dışı katliamlara imza atılmış ve büyük sosyal dramların yaşanmasına yol açmıştı.

Esasen Ruslar, coğrafi alanına birçok ülke cumhuriyetlerini dahil etmeyi ve sosyalist doktrinin bu coğrafyalarda kabul edilmesini ve içinde yayılmasını istemekteydi. Bu nedenle Ruslar tarafından Afganistan'ı işgal etme düşüncesi ve girişimleri sürpriz olmamıştır. Bu bağlamda Rusların Afganistan'ı işgali için söz konusu neden ve amaçları arasında, Afganistan'daki doğal ekonomik kaynakların ele geçirilmesi, Rusların Polonya'da sarsıldıktan sonra askeri prestijini yeniden kazanma istekleri, sıcak denizler ile petrol kuyularına erişim ve Hürmüz Boğazı'ndan geçen ticaret yollarının kontrolü, Afganistan'daki bir komünist hükümeti destekleme eğilimi, Rusların güvenliğinin korunması, denetimleri altında bulunan Türkistan'ın kontrolü dolayısıyla Orta Asya bölgesinde doğabilecek özgürlük hareketlerini engelleme tedbirleri sayılabilir.

Yine Rus liderler, komşu ülkelerde sosyalizmi yaymak için tüm fırsatlardan

---

²¹ Al-Rikban kampına saldırı, <https://en.wikipedia.org/wiki/Rukban/> (20.07.2019).

yararlanmaya odaklandılar. Bu özellikle Rusya'dan ekonomik yardım alan ülkelerde belirgin bir haldedir. Bu yardım karşılığında Rus kültürünün yayılması amaçlanmaktadır. Afganistan'daki durum bu şekildedir. Eğitim ve öğretimden başlayan süreç ekonomik yardım ve kültürel ilişkiler yoluyla tamamlanmaktadır. Askeri destek böylece sosyalist ideolojiyi ve Marksist ideolojiyi yaymaya başlamıştır. Afganistan'daki Komünist Parti, yönetimi devraldığına ve bazı komünist fikirlerin Afganistan'daki Marksist sisteme uygulanmasının başlamasıyla bu ortaya çıkmıştır.²² Başlıca hedefleri, güney sınırlarının güvenliğini korumak, Pakistan limanlarını ele geçirmek, sıcak denizlere ulaşmak ve Arap denizindeki petrol kuyusuna yakın olan Arap Denizi'ne yakın yerleri elde etmektir. Körfezde Afganistan'daki gelişmeleri izleyen ABD, Rusya tarafından BM'nin Afganistan'ın işgaline itiraz etmeye başlamasına neden olmuştur. Birleşik Devletler, Rusya ile savaşan Afgan direniş örgütlerine yardım ve silah transferleri sağlamıştır. ABD, Pakistan, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri, Afganistan direnişini destekleyen önde gelen ülkeler arasındadır.²³

Resim 3: Sovyet Birliklerinin Afganistan'dan çekilmesi,

files.afghanpaper.com/newsfiles/201604/201604270700012727.jpg, (22.09.2019).

11 Eylül Saldırıları

11 Eylül 2001'de, Pentagon binası da dahil olmak üzere bir patlama New York ve Washington DC'yi sarsmıştır. İlk olay, New York yerel saatiyle 9'dan he önce meydana gelmiş ve patlama, uçağın New York'ta Dünya Ticaret Merkezine çarpmasıyla

²² Özgür Çınarlı, "Afganistan, Küresel ve Bölgesel Güç Savaşları, Enerji, terör, Uyuşturucu ve Toplumsal Yıkım", *Stratejik Araştırmalar Dosyası (SAD)*, (2002): 34-38.

²³ Çınarlı, "Tolumsal Yıkım...", 42-45.

başlamıştır. 18 dakika sonra, ikinci bir uçak doğrudan ikinci kuleye çarptığında ise bu durum büyük bir patlamaya neden olmuştur. Bu terör eyleminde Pentagon'da saldırıya uğramıştır ve birçok insan bu bombalamanın kurbanı olmuştur. Söz konusu olay olduğunda, Başkan George W. Bush hayatını korumak için Paxil üssüne transfer edilmiştir. Federal binalar, Pentagon ve diğer devlet binaları, Beyaz Saray, Meksika ve Kanada sınırının kapatılması ve hava sahasının kapatılması dışında boşaltılmıştır.²⁴

Resim: 4. 11 Eylül Saldırıları

Mezkur terör saldırılarını takiben ABD ve İngiltere 7 Ekim 2001 tarihinde Afganistan'a karşı askeri bir operasyon başlatmış bu operasyona "Kalıcı Özgürlük Operasyonu (Operation Enduring Freedom) adının vermişlerdir. Bu cümleden olarak ilgili devletlerin operasyonu BM Antlaşmasının 51. Maddesinde yer alan meşru müdafaa hakkına dayandırılmıştır.²⁵

ABD tarafından ilan edilen teröre karşı ilk mücadele, 11 Eylül olaylarına tepki olarak doğmuş ve gelişmiştir. Bu cümleden olarak ABD, Afganistan'a karşı büyük bir askeri operasyon başlatmıştır. Uluslararası destek ve diğer ülkelerin savaşa katılımıyla ABD, Afganistan ve ardından Irak'ın işgalini 11 Eylül saldırılarına tepki olarak göstermiş ve operasyonları sürdürmüştür.²⁶

Birleşik Devletler, Afganistan ve Taliban'ın Usame bin Ladin'in yargılanmasını

²⁴ İskender Karakaya, "11 Eylül 2001 sonrası ABD'nin Değişen Güvenlik Algılamaları ve Politikaları", Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010, 50.

²⁵ Birleşmiş Milletler Antlaşmasının 51. Maddesi, http://un.org/doc/source/events/2007/press_release_english.pdf. (28.05.2019).

²⁶ Ülkü Halatçı, "11 Eylül Terörist Saldırıları ve Afganistan Operasyonu'nun Bir Değerlendirmesi", *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 2 (7), (2006): 81.

istemiş, 20 Eylül de Taliban, Usame bin Ladin'i ABD'ye iade etmeyi reddetmiş, ABD'nin 11 Eylül saldırılarına Usame'nin Bin Ladin'in katıldığına kanıtlanması halinde ise Bin Ladin'i tarafsız bir İslam ülkesine vereceğini ifade etmişse de ABD bu teklifi kabul etmemiştir.

12 Eylül 2001 de Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 1368 sayılı kararı, ABD'nin askeri müdahaleye meşruiyet veren kararını almıştır. "11 Eylül 2001'deki terörist saldırıların uluslararası barış ve güvenlik için bir tehdit olduğu düşünülmektedir." Teröre karşı savaş başlamış ve ABD askeri ve koalisyon kuvvetleri eğitim ve askeri merkezleri, El-Kaide ve Taliban iletişim merkezlerini bombalamıştır. ABD'nin Afganistan'a saldırısı başlayınca, Taliban hükümeti düşmüş ve ABD güçleriyle savaşmaya başlamışlardır. Kasım 2001'de Kuzey koalisyon kuvvetleri, başkent Kabil ve Taliban kuvvetlerinin Kandahar'a, ABD'nin hava saldırıları ve güneydoğu Afganistan'daki bazı şehirlere, özellikle El-Kaide ve lider Usame bin Ladin'in bulunduğu Tora Bora bölgesine yapılmıştır.²⁷

Taliban rejiminin yıkılmasından sonra, Birleşmiş Milletler Afganistan da güvenlik ve istikrarın sağlanmasına yardımcı olmak için uluslararası barış gücü görevlileri kurmayı istemektedir. 1386 sayılı karar uyarınca, Güvenlik Konseyi 20 Aralık 2001'de Afganistan makamlarına Kabil'de koruma ve güvenlik sağlamada yardımcı olmak için çok uluslu güvenlik güçleri göndermeye karar vermiştir. Bu kuvvet ISAF olarak bilinmektedir. ISAF kuvvetlerinin El Kaide ve Taliban tarafından 2003 yılın da Kabil de barışı koruma kuvvetlerine önderlik etmek için NATO güçlerinin seçilmesine yol açan ve şiddetli saldırılara maruz kalması sonucunda kötüleşen durumun sonucu olarak askerler ve savaşçılar artırılmıştır. Afganistan'da Afgan hükümeti Taliban ve savaş ağlarının etkisini durdurmak için Kabil sınırının dışındaki barışı koruma görevlilerinin görevlendirilmesi için çağrılmıştır. 6 Ekim 2003 de NATO, barışı koruma güçlerini Kabil'in bitişiğinde ki bölgelere genişletmeye karar vermiştir.²⁸

---

²⁷ Şeref Ongay, "11 Eylül 2001 Tarihinden Sonra BM, AB ve NATO'da Terörle Mücadeleye Yönelik Gelişmeler", *Stratejik Araştırmalar ve Etüt Merkezi*, sy. 4, Ankara (2002):4.

²⁸Ongay, "11 Eylül 2001 Tarihinden Sonra BM ..", 10-16.

Sonuç

Terörizmin tarihi bir geçmişe sahip olduğunu ve aslında daima uğradığı başarısızlığa rağmen yine de devam etmekte olduğunu görmekteyiz. Ülkelere göre farklı terör tanımlarının yapılması ilgili kavramın belki yeniden ve daha etraflı olarak tanımlanmasını gerekli kılmaktadır.Tarihsel olarak Afganistan'ın Ruslar tarafından işgali 10 yıl sürmüş ve Rus güçleri kayda değer bir ilerleme kaydedememiş, ancak Afgan direnişi Ruslara büyük zarar vermiştir. İşte bu yüzden ki Rus yetkililer, Afganistan'dan çekildiklerini ve yenilgilerini açıklamamışlardır.Devam eden tüm başarısızlıklar toplamı olarak Rus askeri kuvvetleri 15 Şubat 1989'da Sovyetler Birliği Afganistan'dan çekilme kararı almıştır.

11 Eylül olaylarından sonra Afganistan'da işler değişmiştir. Bütün gözler El-Kaide'nin adı olan Afganistan'da yoğunlaşmıştır. Terör örgütü olarak kabul edilen ve Amerikan dış politikası başta Afganistan olmak üzere çoğu ülkeye yönelmiştir. Bu tarihten sonra birçok şey değişmiş ve ilk kez terörle mücadele ifadesi kullanılmıştır. ABD'nin Afganistan'ı işgal etmesinden daha fazla olumsuz etkilere sahip olan Irak işgali, devrik lider Saddam Hüseyin'in nükleer silah sistemine sahip olma bahanesiyle gerçekleştirilmiştir. Yine ABD'nin Irak ve Afganistan'a müdahalesi de esasen bölgeye yıkımdan başka bir şey getirmemiştir.

Orta Doğu coğrafyasının bir geçiş alanı olması ve zengin maden yataklarına sahip bulunması sanayileşmiş ülkelerin daima burası ile ilgilenmeleri gereğini doğurmuş ve bölgedeki denetimlerini devamlı kılmak için de icabında kargaşa ortamı yaratma sistemi kurgulanmıştır. Sömürgeciliğin taşeronluğunu yapan terör örgüt ve faaliyetleri ise mezkur tarihi dinamikler sebebiyle bölgeden hiç eksik olmamıştır. Orta Doğu bölgesinin eklemlerinden olan Afganistan ise hem bölgesel hem uluslararası terör olaylarına ve sorunlara sahne olmuştur. Komşusu Hindistan ile yıllardır yaşadığı Keşmir sorununun uzantıları periferisinde coğrafyasına dış güçlerce her fırsatta müdahale edilen Afganistan bu bakımdan da bölgenin laboratuvar sahalarından biridir.Bu cümleden olarak yine iç dinamiklerinin de tesiriyle önce Rus işgaline, milenyumda ise ABD'nin faaliyetlerine maruz kalması bölgede kargaşa ve terör eylemlerinin günümüze kadar süregelmesinde başat roller oynamıştır.

Kaynaklar

AJAMİ, F., “The Arab Spring at One: A Year of Living Dangerously”,
https://theses.ubn.ru.nl/bitstream/handle/123456789/1120/Blitz%2C_Daan_1.pdf?sequence=1 (10.09.2019).

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, İstanbul: Gelişim Yayınları, 1986.

ÇINARLI, Ö., “Afganistan, Küresel ve Bölgesel Güç Savaşları, Enerji, terör, Uyuşturucu ve Toplumsal Yıkım”, *Stratejik Araştırmalar Dosyası (SAD)*, (2002): 34-38.

ERDOĞAN, Ş.- DELİGÖZ, E., “Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği”, *Savunma Bilimleri Dergisi*, sy.1, (2015): 5-37.

HEKİM, H.- BAŞIBÜYÜK, O., “Siber Suçlar ve Türkiye’nin Siber Güvenlik Politikaları”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, (2013): 135-158.

KARAKAYA, İ., “11 Eylül 2001 sonrası ABD’nin Değişen Güvenlik Algılamaları ve Politikaları”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010.

ONGAY, Ş., “11 Eylül 2001 Tarihinden Sonra BM, AB ve NATO’da Terörle Mücadeleye Yönelik Gelişmeler”, *Stratejik Araştırmalar ve Etüt Merkezi*, sy. 4, Ankara (2002):1-16.

Oxford Word Power Dictionary, Oxford : Oxford University Press, London, 1999.

HALATÇI, Ü., “11 Eylül Terörist Saldırıları ve Afganistan Operasyonunun Bir Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Hukuk ve Politika*, Baskı 1, sy.7, (2006): 1-98.

ŞEHİRLİ, A., *Türkiye’de Bölücü Terör Hareketleri*, İstanbul: Burak Yayınları, 2000.

ŞİMŞEK, M., “Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma”, *Akademik Bakış Dergisi*, sy. 54 (2016):319-335.

1997 Tarihli Terörist Bombalamaların Önlenmesine Dair Sözleşme,
http://treaties.un.org/doc/source/events/2007/press_release_english.pdf. (23.06.2019).

İran Devrim Muhafızları, <http://www.un.org/ar/charter-united-nations/index.html>,(23.06.2019).

Irak'ta Haşdi Şabi yasasıyla milislere askeri yetkiler tanındı, Star,
<http://www.star.com.tr/guncel/katliamci-sii-hasdisabiye-yasal-kilif-irak-meclisi-atesle-oyuyor-haber-1162104/>(27.11.2016).

1967 Arap İsrail Savaşı, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-40157650>, (28.07.2019).

Kara Eylül Saldırısı, [https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/\(27 Temmuz 2019\)](https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/(27%20Temmuz%202019)).

4 Mart 1973 Bozkurt Gazetesi.

FKÖ, [https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/\(27.07.2019\)](https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/(27.07.2019)).

Kral Abdullah'a Suikast, <https://www.habervakti.com/tarih/urdun-krali-abdullah-68-yil-once-bugun-olduruldu-h77393.html/> (20.07. 2019).

Kara Eylül Saldırısı", [https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/\(27.07.2019\)](https://www.fikriyat.com/galeri/biyografi/filistin-davasiyla-gecen-bir-omur-yasir-arafat/(27.07.2019)).

Wasfi El Tal'e suikast", [https://www.nytimes.com/1971/11/30/archives/assassination-in-cairo.html/\(20.07.2019\)](https://www.nytimes.com/1971/11/30/archives/assassination-in-cairo.html/(20.07.2019)).

Amman bombalamaları 2005, <https://www.dw.com/tr/ter%C3%B6r-%C3%BCrd%C3%BCn%C3%BC-vurdu/a-2523251/> (21.07.2019).

Libya'da Ürdün Büyükelçisi kaçırıldı, [https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/04/140415_libya_kacirma/\(21.07.2019\)](https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/04/140415_libya_kacirma/(21.07.2019)).

Baqaa kampı olayı, [https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36459495/\(18.07.2019\)](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-36459495/(18.07.2019)).

Al-Rikban kampına saldırı, <https://en.wikipedia.org/wiki/Rukban/> (20.07.2019).

Birleşmiş Milletler Antlaşmasınının 51. Maddesi, [http://.un.org/doc/source/events/2007/press_release_english.pdf.\(28.05.2019\)](http://.un.org/doc/source/events/2007/press_release_english.pdf.(28.05.2019)).